

7

COMERÇ

RESUM

L'impacte de la crisi derivada de la covid-19 s'ha notat de manera molt visible en el sector del comerç. Les mesures de distanciament per contenir la pandèmia, les restriccions a la mobilitat, una temporada estival caracteritzada per la manca de vendes lligades al turisme i les dificultats econòmiques de les llars, entre altres factors, han afectat l'activitat econòmica i l'ocupació.

S'ha de deixar constància, això no obstant, que els efectes de la crisi del coronavirus s'han manifestat de manera desigual en funció de l'activitat comercial, ja que, malgrat que en el moment de redactar aquest apartat no es disposa encara de dades oficials de tot l'exercici de 2020, ha estat notori el fort creixement de les vendes del comerç electrònic, especialment de productes d'alimentació, moda, electrònica i llar.

A partir de l'Enquesta estructural d'empreses, en aquest apartat s'examinen els principals indicadors i magnituds del sector del comerç. Així mateix, s'analitzen els resultats d'explotació de les empreses i la realitat ocupacional del sector.

Una primera lectura dels resultats del 2018 i 2019 mostra una desacceleració en el ritme de creixement del volum de negoci. S'observa igualment una disminució gradual del teixit empresarial, de la capacitat de generar rendes i, concretament el 2018, de la productivitat del sector.

Això no obstant, les dades d'altres indicadors, com per exemple el salari mitjà o la taxa de salarització, presenten resultats més positius. Sense sortir de l'àmbit ocupacional, també millora la taxa d'ocupació femenina assalariada.

Quant a la distribució del personal ocupat segons el tipus de jornada i com s'ha ressenyat en anteriors edicions de la memòria del CES, és més elevada la presència masculina en la jornada completa i, per contra, predomina la femenina en la jornada parcial.

7.1.

INTRODUCCIÓ

La principal font estadística consultada per redactar aquest apartat és l'Estadística estructural d'empreses, publicada per l'INE, que integra en un únic qüestionari els sectors de la indústria, els serveis i el comerç, però mantenint la possibilitat de l'anàlisi sectorial. Tal com s'ha indicat en l'apartat I.5, relatiu al sector de serveis, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) realitza anualment una explotació específica, prou àmplia, d'aquesta operació estadística de l'INE. Encara que aquest organisme ja ha publicat les dades definitives de l'any 2019, la publicació més completa que du a terme l'Ibestat corresponen a l'any 2018. Altrament, s'incorporen els resultats anuals de dues operacions estadístiques de caràcter conjuntural, publicades també per l'INE i l'Ibestat, que permeten copsar el daltabaix que ha patit el sector al llarg del 2020. Es tracta dels indicadors d'activitat del sector de serveis (IASS), en concret els relatius al comerç, i els índexs de comerç al detall, cenyits més específicament a aquestes activitats.

7.2.

ELS INDICADORS D'ACTIVITAT DEL COMERÇ DE L'ANY 2020

Centrant-nos, com dèiem en el paràgraf anterior, en els indicadors d'activitat, l'índex el volum de negoci del sector del comerç del 2020 registra una davallada d'un poc més d'una cinquena part respecte del

2019 (-20,9%). Quant a l'índex d'ocupació, la variació mitjana de tot l'exercici també presenta una disminució prou dràstica i se situa en un -7,2 %.

Per altra banda, el comerç al detall, si bé a finals d'any ja apunta a un canvi de tendència pel que fa a la facturació, tanca l'exercici amb una variació mitjana, en relació amb el 2019, d'un -14,6 %. L'ocupació associada al comerç minorista de les Illes, tot i no marcar un descens tan accentuat com en les vendes, presenta una taxa de variació interanual d'un -6,9 %.

7.3.

PRINCIPALS MAGNITUDS

D'acord amb els resultats definitius de l'Estadística estructural d'empreses de l'any 2019¹ que publica l'INE, de la qual per a l'àmbit autonòmic només es disposa d'un conjunt limitat de magnituds, el volum de facturació del sector (15.388 milions d'euros) augmenta un 0,2 % interanual, si bé s'ha de remarcar que les úniques activitats que registren un avanç respecte de l'any precedent són les relatives al comerç al detall (1,8 %), ja que tant les de venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes com les de co-

1. L'INE adapta el concepte estadístic d'«empresa» i el 2018 l'incorpora per primera vegada en aquesta operació estadística. Per això, les dades d'aquest any no són estrictament comparables a les dels anys precedents. No obstant això, també publica una anàlisi comparativa sota el supòsit de continuar considerant, com fins al 2017, les «unitats legals» com una aproximació operativa a les empreses.

merç a l'engròs registren, respectivament, retrocessos d'un 1,8 % i un 1,3 %.

En canvi, pugen de manera significativa els imports relatius a sous i salaris en el conjunt del comerç (6,2 %), entre els quals destaca l'increment observat en les activitats de comerç al detall, que situa la taxa de variació interanual sensiblement per sobre de la mitjana del sector (7,9 %). El nombre de persones ocupades també creix en totes les activitats comercials —un 3,1 % de mitjana—, especialment en les de venda i reparació de vehicles (6,5 %). Per acabar amb les dades corresponents a l'any 2019, s'ha de destacar un any més la retirada de recursos que s'observa en el sector, atès que les inversions en actius materials baixen de mitjana un 13,2 % interanual. És especialment rellevant la forta caiguda de gairebé el 41 % registrada en les activitats de venda i reparació de vehicles.

D'altra banda, seguint les dades publicades per l'Íbstat corresponents al 2018, el sector comercial compta amb de 17.104 empreses, xifra que representa una reducció d'un 2,2 % en comparació amb la del 2017 (17.493) i confirma, si més no en els darrers anys, una disminució gradual del teixit empresarial del sector. La facturació de les empreses (15.364 milions d'euros) modera el ritme de creixement observat l'any precedent i registra una pujada interanual del 3,4 %. El sector genera en el conjunt de l'arxipèlag una renda total (VAB) de 2.797 milions d'euros, amb la qual cosa queda pràcticament en el mateix nivell que l'any 2017 (-0,4 %) (vegeu el quadre I-7.1).

El comerç al detall és l'activitat amb més pes en el sector. Considerant les variables

relatives al nombre d'empreses, d'establiments i de persones ocupades, representa entre un 60,0 % i un 65,0 % de tot el sector. En la resta de magnituds representa al voltant de la meitat dels valors totals. La segona activitat amb més pes, el comerç a l'engròs, amb poc més d'una quarta part de les empreses i de les persones ocupades, concentra gairebé el 38,0 % de la facturació i el 35,0 % del VAB del sector.

La capacitat de generar rendes del sector —el valor afegit generat en relació amb el valor de la producció— disminueix 1,6 punts percentuals respecte de l'any precedent i queda en un 60,9 %. El comerç al detall té la taxa de valor afegit més alta (62,2 %) mentre que, a l'altre extrem, la venda de vehicles de motor registra la més baixa, amb un 52,8 %.

Quant a la distribució del VAB entre els seus components —remuneració dels asalariats i excedent brut d'explotació—, una primera aproximació a l'evolució del pes de les rendes del capital permet observar que en el conjunt del sector es produeix una lleugera disminució (-1,1 p. p.) respecte del 2017, amb la qual cosa queda en un 36,7 %. Destaca, no obstant això, l'avanç de 5,7 p. p. en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor.

7.4.

PRINCIPALS COEFICIENTS

El 2018, la mitjana de persones ocupades en les empreses de comerç a les Illes és de 4, el mateix nombre que el 2017,

amb una productivitat de 36,5 milers d'euros —que representen una reducció interanual d'un 0,5 %— i un cost laboral unitari de 21,8 milers d'euros —gairebé un 2,0 % més que un any enrere. La taxa de despeses de personal —relació entre les despeses de personal i el valor afegit brut— s'incrementa 1,5 p. p. en el conjunt del sector i se situa en el 59,8 %. S'ha de ressaltar especialment la forta reducció d'aquesta taxa en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor (-4,7 p. p). i, per contra, l'augment registrat en les de comerç a l'engròs (3,4 p. p). (vegeu el quadre I-7.2).

El salari mitjà del sector registra un augment d'un 2,0 % i queda en 20,7 milers d'euros. S'ha de parlar esment, no obstant això, en les diferències significatives que es produeixen en funció de l'activitat, ja que, per exemple, el comerç a l'engròs presenta un salari mitjà de 23,9 milers d'euros, que és sensiblement superior al del comerç al detall (18,7 milers d'euros).

Per una altra banda, la taxa de salarització —la proporció de persones assalariades sobre el conjunt d'ocupats— augmenta respecte a la de l'any anterior en totes les activitats del sector, excepte en les del comerç a l'engròs, i se situa de mitjana en un 82,4 %. Amb tot, s'ha d'assenyalar també aquí la diferència de més de 6,0 p. p. entre el comerç a l'engròs, que presenta la taxa més elevada (86,6 %), i el comerç al detall, que registra la més baixa (80,5 %).

Finalment, la taxa de participació femenina en el personal assalariat en el conjunt del sector (41,3 %) registra una lleugera

pujada respecte del 2017, en concret de 0,3 p. p., si bé s'ha d'observar que en les activitats de comerç al detall aquesta taxa (52,8 %) està molt per sobre de la mitjana, mentre que en les activitats relatives a la venda i reparació de vehicles de motor el percentatge de participació femenina és només d'un 15,3 %.

7.5.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

El 2018, els ingressos d'explotació de les empreses dedicades al comerç arriben a 15.671 milions d'euros i suposen un increment interanual d'un 3,0 %, valor que queda molt allunyat del fort creixement experimentat l'any 2017. Tot i que l'avanç no és irrellevant, aquesta pujada és 2,0 punts percentuals inferior a la que es registra en el conjunt del sector de serveis. Per una altra banda, les despeses d'explotació també pugen (3,1 %) i el volum total arriba a 14.840 milions d'euros (vegeu els quadres I-7.3).

A diferència de l'any 2017, en què les inversions en actius materials registren un fort increment interanual, l'import del 2018 (234,3 milions d'euros) representa una disminució del 0,9 %. També en aquest capítol s'observen diferències ressenyables, atès que el comerç a l'engròs tanca l'exercici amb un augment de la inversió d'un 13,5 %, mentre que la resta d'activitats registren variacions negatives, sobretot les de venda i reparació de vehicles de motor (-18,7 %).

QUADRE I-7.1. PRINCIPALS MAGNITUDS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2017-2018)

	Venda i reparació de vehICLES de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total	
2017	Nombre d'empreses	1.871	4.750	10.873	17.493
	Nombre d'establiments	2.069	5.306	13.636	21.010
	Volum de negoci (milers d'euros)	1.704.927	5.724.401	7.435.427	14.864.754
	Valor de producció (milers d'euros)	501.290	1.542.301	2.451.728	4.495.318
	VAB a preus de mercat (milers d'euros)	265.933	979.540	1.563.988	2.809.460
	Despeses de personal (milers d'euros)	173.404	562.177	901.928	1.637.508
	Consums intermedis (milers d'euros)	235.356	562.761	887.740	1.685.857
	Excedent brut d'exploració (milers d'euros)	86.191	398.471	578.716	1.063.378
	Població ocupada mitjana	7.566	21.702	47.328	76.595
	Població ocupada a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609
	Nombre d'empreses	1.853	4.563	10.688	17.104
	Nombre d'establiments	1.989	5.155	13.283	20.427
	2018	Volum de negoci (milers d'euros)	1.989.389	5.815.004	7.560.068
Valor de producció (milers d'euros)		585.609	1.565.021	2.441.748	4.592.377
VAB a preus de mercat (milers d'euros)		309.365	973.963	1.514.095	2.797.424
Despeses de personal (milers d'euros)		187.065	592.028	893.783	1.672.875
Consums intermedis (milers d'euros)		276.243	591.058	927.653	1.794.954
Excedent brut d'exploració (milers d'euros)		117.937	366.384	542.762	1.027.083
Població ocupada mitjana		7.763	22.467	46.365	76.594
Població ocupada a 30/09		7.776	22.609	46.799	77.184

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-7.2. PRINCIPALS COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇA A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2017-2018)

		Venda i reparació de vehICLES de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017	Persones ocupades per empresa	4	5	4	4
	Persones ocupades per establiment	4	4	3	4
	Productivitat (milers d'euros)	35,1	45,1	33,0	36,7
	Salari mitjà (milers d'euros)	22,0	23,6	18,5	20,3
	Cost laboral unitari (milers d'euros)	22,9	25,9	19,1	21,4
	Taxa de valor afegit (%)	53,1	63,5	63,8	62,5
	Taxa de despeses de personal (%)	65,2	57,4	57,7	58,3
	Taxa d'assalariats (%)	80,7	86,7	80,2	82,1
	Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,9	85,6	78,8	81,0
	Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	12,9	25,9	52,2	41,0
2018	Persones ocupades per empresa	4	5	4	4
	Persones ocupades per establiment	4	4	3	4
	Productivitat (milers d'euros)	39,9	43,4	32,7	36,5
	Salari mitjà (milers d'euros)	22,7	23,9	18,7	20,7
	Cost laboral unitari (milers d'euros)	24,1	26,4	19,3	21,8
	Taxa de valor afegit (%)	52,8	62,2	62,0	60,9
	Taxa de despeses de personal (%)	60,5	60,8	59,0	59,8
	Taxa d'assalariats (%)	81,5	86,6	80,5	82,4
	Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,3	86,0	79,7	81,7
	Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	15,3	26,5	52,8	41,3

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-7.3. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (MILERS D'EUROS) (2017-2018)

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017				
Ingressos d'explotació	1.756.960,5	5.801.568,4	7.654.767,9	15.213.296,7
Despeses d'explotació	1.704.034,1	5.485.430,9	7.209.121,4	14.398.586,3
Inversions en actius materials	42.738,9	75.361,0	118.302,0	236.401,9
2018				
Ingressos d'explotació	2.075.192,5	5.883.250,2	7.712.922,0	15.671.364,7
Despeses d'explotació	2.000.011,7	5.580.392,0	7.259.178,1	14.839.581,7
Inversions en actius materials	34.751,6	85.532,2	114.022,0	234.305,8

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

7.6.

L'OCUPACIÓ

El total de persones ocupades el 2018, fixes o eventuais, en el sector del comerç, expressat en mitjana anual, és de 76.594, una xifra que pràcticament és la mateixa que la d'un any enrere (76.595). El comerç al detall (60,5%) i el comerç a l'engròs (29,3%) concentren conjuntament gairebé el 90,0% de la població ocupada en el sector (vegeu el quadre I-7.4).

D'aquest total, el 82,4% (63.079 persones) correspon a personal remunerat. El comerç a l'engròs, amb diferència, presenta la ràtio més elevada, amb el 86,5%, mentre que la més baixa correspon al comerç al detall (80,5%). Del conjunt del personal remunerat, un 78,6% ho és a jornada completa —percentatge que és lleugerament inferior al d'un any enrere (79,7%)— i la resta, 21,4%, a jornada parcial.

D'altra banda, si es considera l'ocupació del sector equivalent a jornada completa, el personal remunerat és de 57.455, lleugerament inferior al de l'any anterior (57.464), amb una taxa de variació pràcticament irrellevant. El total d'hores treballades arriba als 104,3 milions i representa, en canvi, un increment interanual d'un 0,2%.

En l'estructura ocupacional remunerada a jornada completa del conjunt del sector s'observa una diferència, lleugerament creixent, de 9,8 p. p. entre la taxa masculina (54,9%) i la femenina (45,1%). Aquest desequilibri s'amplia o es redueix segons el tipus d'activitat. Així, el comerç al detall registra una forta presència femenina i arriba al 62,6% del personal remunerat —si bé baixa una mica respecte de l'any precedent—, mentre que en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor aquesta presència és del 15,09%, una mica superior a la quantitat del 2017.

QUADRE I-7.4. DADES D'Ocupació DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	Venda i reparació de vehICLES de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Personal ocupat mitjà	7.566	21.702	47.328	76.595
Personal ocupat a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609
Personal ocupat mitjà remunerat	6.102	18.811	37.957	62.870
Personal ocupat remunerat a 30/09	5.988	19.106	38.810	63.903
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.464	2.890	9.371	13.725
Personal no remunerat a 30/09	1.464	2.872	9.370	13.706
Personal remunerat total a jornada completa	5.409	16.647	28.029	50.085
Personal remunerat homes a jornada completa	4.695	12.247	10.320	27.262
Personal remunerat dones a jornada completa	714	4.400	17.709	22.823
Personal remunerat total a jornada parcial	693	2.164	9.927	12.785
Personal remunerat homes a jornada parcial	444	871	2.506	3.821
Personal remunerat dones a jornada parcial	249	1.294	7.421	8.964
Personal remunerat equivalent a jornada completa	5.748	17.953	33.763	57.464
Hores treballades del personal remunerat	10.298	32.422	61.361	104.081

2017

continua

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Personal ocupat mitjà	7.763	22.467	46.365	76.594
Personal ocupat a 30/09	7.776	22.609	46.799	77.184
Personal ocupat mitjà remunerat	6.325	19.445	37.309	63.079
Personal ocupat remunerat a 30/09	6.353	19.588	37.743	63.684
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.438	3.022	9.056	13.515
Personal no remunerat a 30/09	1.422	3.022	9.056	13.500
Personal remunerat total a jornada completa	5.624	16.928	27.045	49.596
Personal remunerat homes a jornada completa	4.727	12.378	10.124	27.229
Personal remunerat dones a jornada completa	897	4.550	16.921	22.367
Personal remunerat total a jornada parcial	701	2.517	10.264	13.483
Personal remunerat homes a jornada parcial	411	1.076	2.460	3.947
Personal remunerat dones a jornada parcial	290	1.441	7.804	9.536
Personal remunerat equivalent a jornada completa	5.973	18.430	33.052	57.455
Hores treballades del personal remunerat	10.864	33.493	59.952	104.309

2018

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (bestiat) a partir de dades de l'INE
Unitats: Nombre de persones i milers d'hores.

En contraposició, la distribució del personal remunerat a jornada parcial evidencia una presència femenina majoritària, que arriba al 70,7 % en el conjunt del sector i,

en les activitats de comerç al detall, s'amplia fins al 76,0 % del total de persones ocupades a jornada parcial.